

FLORIN BUHUCEANU

**Drepturi
sexuale și reproductive
în pericol**

Avansul mișcării anti-egalitate în România

ECP Euroregional Center
for Public Initiatives

Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice

Publicație apărută cu sprijinul
Ambasadei Regatului Țărilor de Jos în România

Copyright © ECPI, Centrul Euroregional pentru Inițiative
Publice, 2022.

FLORIN BUHUCEANU

**Drepturi
sexuale și reproductive
în pericol**

**Avansul mișcării anti-egalitate în
România**

ECP Euroregional Center
for Public Initiatives

Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice

Cuprins

Cuprins.....	4
Atac asupra drepturilor	5
Politici educaționale „să nu fie!“	13
„Să nu fie!“	14
Adolescenții sunt apărați de dreptul internațional	18
Dreptul la sănătate sexuală și reproductivă și dreptul la educație fără discriminare	18
Libertatea de opinie și exprimare.....	19
Dreptul persoanei de a avea acces la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală pe care îl poate atinge.....	21
Nediscriminarea și asigurarea drepturilor egale femeilor și fetelor	22
Educația în domeniul sănătății ca măsură cheie în combaterea violenței de gen.....	23
Accesul la educație pentru sănătate sexuală și reproductivă este un drept al copilului	24
Situația specială a fetelor adolescente.....	25

Atac asupra drepturilor

Nu e deloc o întâmplare evoluția accelerată a populismului și atacarea drepturilor sexuale și reproductive ori a drepturilor LGBT în România. Ele fac parte mai degrabă dintr-un continuum în ultimele decenii. Pe de o parte, persistă îndărătnic tensiunile între modelele de „națiune etnică“ și „națiune civică“, decenii după prăbușirea regimului comunist. Națiunea și poporul formează pe mai departe un binom operațional în interiorul culturii politice la care rezonează societatea românească. În acest sens, un studiu recent al SNSPA indică ponderea semnificativă a pulsionilor populiste din societatea noastră prin comparație cu celelalte țări ale Uniunii Europene¹. Pe de altă parte, se activează în contextul pandemic COVID o rețetă practică cu succes încă din perioada legionară: poporul versus elite, oameni simpli, „curați“, versus actori globali, „corupți“, dezrădăcinați, care forțază modernizarea României după chipul și asemănarea Uniunii Europene – în dauna tradițiilor și cutumelor naționale.

Utilizarea „străinului“ (diferit în funcție de momente istorice: greci, turci, ruși, evrei, maghiari, etc.) și transformarea lui în „dușman“ revine periodic. Se adaugă pe lista celor indezirabili, ne-români, noi minoritari. „Homosexualul“ e tratat sub specia „invertului“, opus prin simpla sa existență

¹ <https://snspa.ro/despre-evolutia-populismului-in-romania-prezentare-sustinuta-la-harvard-university-de-dr-dan-sultanescu-expert-snspa/>

„normalității“ sociale și morale. Fibra națională a națiunii e sub atac, prezența acestuia trezește „scandal public“ în măsura în care își face vizibil prezența în spațiul public, prin capacitatea sa toxică de contagiune. Ca atare, prevenirea și combaterea decăderii societății românești e un imperativ al supraviețuirii naționale și o misiune sfântă. Cine se opune (persoană/grup de persoane/grup minoritar) acestui adevărat proiect transformațional la scară națională se descalifică sub semnul apartenenței depline la „neam“ și trebuie decăzut din drepturi. Trebuie considerat drept pericol și penalizat ca atare.

Începând cu 1936 și până în anul 2001, „homosexualul“ a fost considerat și tratat ca un infractor care binemerita din partea statului român pedeapsa carcerală. La câțiva ani de la dezincriminare, în anul 2008, este depusă prima inițiativă de reglementare a parteneriatului civil în România în absența sprijinului politic parlamentar. Anterior, în anul 2006, se consumase un prim eșec al unei inițiative cetățenești vizând blocarea posibilității de căsătorie pentru persoane de același gen prin modificarea Constituției²: strângerea numărului mare de semnături nu părea un impediment datorită implicării diferitelor culte religioase. Ulterior, modificările aduse Codului Civil în vara anului 2009, scot în afara legii căsătoria definită drept uniune liber consimțită între un bărbat și o femeie. De asemenea, este interzisă recunoașterea căsătoriilor sau parteneriatelor civile încheiate legal în alte țări, ca și adopția de copii de către cupluri de același gen este expres prohibită:

„ART. 271 Cod civil: Căsătoria se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora.“

² Inițiativa a fost coordonată de Alianța Familiilor din România și a fost respinsă pe criterii procedurale.

„ART. 277 – (1) Este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex. (2) Căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România. (3) Parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România.“

Ulterior, în anul 2013, intenția de a introduce principiul nediscriminării pe mai multe criterii protejate legal de textul constituțional primește rapid riposta Bisericii Ortodoxe care, prin vocea Patriarhului Daniel, o afurisește calificând-o drept o libertate „sinucigașă”. Constituția trebuie modificată, acceptă Biserica Ortodoxă, dar doar pentru a clarifica sfânta triadă: căsătorie-familie-heterosexualitate. Familia se întemeiază (doar) pe baza căsătoriei și aceasta nu poate fi decât heterosexuală.³ O analiză acidă a scriitorului și comentatorului Cristian Teodorescu din anul 2006 anticipează aceste intervenții în cascadă la umbra „crucii contondente“, pe măsura tratamentului privilegiat cu care statul a obișnuit Biserica Ortodoxă:

”Biserica Ortodoxă, în grija ei față de moravurile românilor, întinde prea mult coarda. Nu e treaba B.O.R. să ceară instituirea de interdicții civile împotriva unei minorități sexuale. Biserica Ortodoxă poate anunța că dacă se aprobă căsă-

³ Ambele tentative de modificare ale articolelor din textul constituțional au devenit caduce prin abandonarea proiectului de modificare a Constituției.

toria civilă între persoane de același sex, potrivit canoanelor sale nu poate încuviința oficierea serviciului religios în asemenea cazuri. Atât și nimic mai mult. Drepturile civile nu sunt treaba bisericii. Pentru asta există Parlament.

Chiar dacă e cultul majorității românilor, ortodoxismul nu e decât unul dintre cultele din țara noastră și nu se poate substitui autorității civile. Or cerând să nu se legitimizeze posibilitatea cuplurilor de homosexuali de a încheia convenții civile, Biserica Ortodoxă se bagă unde nu are ce căuta.

(...) Homosexualii n-au demonstrat pentru a primi binecuvântarea B.O.R., ci pentru drepturi necesare în orice relație în doi, de lungă durată. Termenul consacrat pentru o asemenea relație e cel de căsătorie. Dar apărarea sfintei taine a căsătoriei devine problema Bisericii Ortodoxe și a oricărui alt cult numai atunci când persoanele care vor să-și legalizeze relația pe termen lung se adresează cultului respectiv. Asta pentru a nu mai vorbi de recunoașterea relației de concubinaj, în care Biserica chiar n-are motiv să-și dea cu părerea. Iar dacă cuplurile de homosexuali care doresc să se căsătorească sunt alcătuite de ateii declarați, ce treabă mai are cu ei Biserica Ortodoxă? “⁴

Impunitatea Bisericii la care face trimitere Cristian Teodorescu e periculoasă. În numele monopolului clamat asupra valorilor naționale, valorilor morale, valorilor familiei,

⁴ http://www.romlit.ro/index.pl/crucea_contondent

alianța dintre biserică și stat poate fi toxică pentru democrație. Deloc întâmplător, majoritatea mișcărilor radical naționaliste se legitimează prin demonizarea tuturor celor care sunt identificați a pune la îndoială ori a eroda setul de valori mai sus menționat. Pledoaria împotriva Occidentului corupt, și corupător, decadent și colonizator, comună tuturor autocrațiilor de tip Putin sau Orban este entuziast îmbrățișată de organizațiile și grupările anti-egalitate locale. Homosexualitatea este pe mai departe percepută a fi import din Occident, a o accepta înseamnă instaurarea „corectitudinii politice“ în România: minoritățile vor ajunge să dicteze majorității, la noi în „grădina Maicii Domnului“. Ne vom transforma într-o țară care tolerează holocaustul „copiilor nenăscuți încă“, în care „ideologiile feministe“ și „ideologia de gen“ șterg diferențele naturale dintre bărbat și femeie, rolurile și îndatoririle specifice lor, „așa cum le-a rânduit Dumnezeu“? Homosexualii, romii, feministele deranjează, perturbă, sunt „radicali“. Ei sunt cei care provoacă ostilitatea: nu ar trebui să fie văzuți și auziți, nimeni din rândul majorității nu i-ar discrimina dacă nu ar face atâta caz de drepturile lor. Ca majoritar, nu poți să nu te simți agresat de persoanele LGBT, e reacția cercetătorului și teologului ortodox Costion Nicolescu:

„Ce mă deranjează foarte mult este și agresivitatea acestei minorități față de majoritate. Sunt lascivi în public, sunt provocatori, totul e urât pentru ochii celor din jur. Dacă ar sta liniștiți în viața privată, ar fi problema lor, și spirituală, și fizică.

(...) Or, când îi văd în spațiul public, mă simt agresat, întrucât mă scot din ritmul meu de viață și de activitate. Plus că legătura asta între bărbați devine și un atentat la prietenie. Orice atinge, orice afecțiune amicală, totul devine inter-

*pretabil prin prisma unei consumări sexuale a
amiciției.*“⁵

Această „dictatură a drepturilor omului“ ar încălca „ordinea naturală“ și trebuie să înceteze. Toleranța va conduce la noi abuzuri din partea acestor „noi minorități“, e timpul ca majoritatea să se apere. Ori exact această încredințare că în „casa noastră“ noi (nu Europa) facem regulile, că noi, majoritatea, decidem pentru toți ceilalți care le sunt drepturile, ține până la urmă de o agendă a fricii de schimbare incontrolabilă care ar avea ca efect disoluția valorilor tradiționale. În acest context, toleranța față de cel minoritar care își pune la grea încercare majoritarul e o „slăbiciune“, o cedare în fața răului pe care acesta l-ar propaga în societate. Discriminarea, opinează purtătorul de mesaj al Patriarhiei BOR, se cuvine a fi folosită fără temeri ori opreliști în această luptă dintre bine și rău:

„A propos de discriminare, uneori discriminarea este absolut necesară și absolut pozitivă, pentru că trebuie să discriminezi între bine și rău, între prost și deștept, între leneș și harnic – discriminarea este necesară, iar în plan moral cu atât mai mult. Nu te joci cu demonul, despre care Steinhart spunea că nici măcar nu trebuie să începi vreo conversație, pentru că ești pierdut. Nu te joci cu răul, nu-i acorzi nici un pic de toleranță, îl discriminezi pentru a-l înlătura. Iată, discriminarea este necesară uneori dacă prin absența ei ar permite inundarea spațiului public cu lucruri nefirești.“⁶

⁵ <https://romanioliberal.ro/lifestyle/food/dezbaterile-r-l-de-ce-i-resping-romanii-pe-homosexuali-159110/>

⁶ <https://www.b1tv.ro/eveniment/vasile-banescu-bor-toleranta-valoare-crestina-222135.html>

De ce este nevoie de discriminarea persoanelor LGBT în ceea ce privește dreptul la viață de familie? Acestea ar putea dăuna major „familiei tradiționale“, „naturale“. Cum? (1) Strică dinamica de gen din interiorul familiei, bazată pe roluri specifice rezervate bărbatului și femeii. (2) Nu contribuie prin reproducere la continuitatea poporului român. (3) Atacă copiii propunându-le alte tipuri de familie în care aceștia nu ar putea decât să sufere. (4) Uzurpă ordinea naturală și locul secundar al femeii în ierarhia aferentă. (5) Răspândește „ideologia de gen“ care va accelera decăderea morală din societate. Începând cu 2015, în vederea pregătirii așa-numitului referendum constituțional pentru familie, se testează utilizarea la scară largă a drepturilor copiilor și adolescenților ca armă îndreptată împotriva recunoașterii drepturilor persoanelor LGBT în România. Copiii trebuie apărați de „propaganda homosexuală“ și au dreptul de a fi crescuți de o mamă și un tată. Se invocă pericolozitatea situațiilor în care riscă să fie crescuți de homosexuali (acuzăți fiind bărbații gay, în cele mai multe dintre cazuri). Așa ceva ar însemna o rupere evidentă a cutumelor și a normalității sociale!

În realitate, nu puțini dintre bărbații gay și femeile lesbiene care au trăit în comunism sunt sau au fost căsătoriți și au copii, veghind la buna lor stare și la dezvoltarea lor. Ce s-a schimbat, cu adevărat, ține de creșterea acceptabilității sociale a cuplurilor gay și a vizibilității acestora. Presiunea de a te conforma pentru a te căsători cu un partener de viață de gen opus e în declin, numărul celor din cuplurile gay care își mărturisesc public iubirea în fața familiilor și prietenilor lor, uneori a colegilor de muncă, este în creștere. Cei care înfierau persoanele de orientare homosexuală pentru instabilitatea lor emoțională și lipsa implicării în relații de lungă durată ar trebui să le susțină valorile familiale. Căci despre familie e vorba și în cazul acestora: orientarea homosexuală,

bisexuală ori identitatea transgen nu îi incapacitează în vreun fel a iubi și întemeia familii. Iubirea este cea care dă naștere la familii, ca și în cazul persoanelor de orientare heterosexuală. Atacarea cuiva pentru că iubește și dorește să își securizeze această relație este un atac la adresa tuturor familiilor, a rubedeniilor și prietenilor noștri pentru care familia e importantă. A încerca să definești familia non-heterosexuală ca fiind în stare de eternă opoziție cu cea „tradițională“ pentru simplul motiv că există și dorește protecție legală e problematic intelectualicește și lipsit de onestitate morală.

Familia întemeiată de persoane LGBT nu este o alternativă la familiile tradiționale: există și se poate manifesta astăzi în libertate, fără teama paralizantă de încarcerare ori de moarte socială, chiar dacă nu este încă recunoscută și protejată de lege. Relația pe care își bazează familia nu amenință sau uzurpă căsătoria heterosexuală: cum ar putea-o face, de altfel? Singura alternativă o au în realitate bărbații gay și femeile lesbiene de a nu mai intra în căsniciile heterosexuale pentru a fi considerați și validați ca fiind „în rândul lumii“. Dreptul lor la protecția vieții de familie întărește și extinde valorile familiale, nu le slăbesc ori suprimă. E, până la urmă, esențial pentru sănătatea întregii societăți de a nu permite la nesfârșit ierarhizări și inegalități flagrante între diferitele tipuri de familie în fața legii. Recunoașterea legală și legitimairea socială a acestei diversități poate întări respectul pentru viața de familie și oferi modele de urmat pentru tinerii care, astăzi, nu pot fi obligați a urma exclusiv un format familial sau altul. Doar ei pot alege cum să arate viața lor de familie, dacă și atunci când vor lua această decizie fundamentală, indiferent de orientare sexuală ori identitate de gen. A le proteja asemenea opțiuni fundamentale în viața lor îi validează, arată că sunt înțeleși social, prețuiți la nivel personal, recunoaște ca importante relațiile lor și nevoia de a își securiza

partenerul ori partenera de viață. Nu e, până la urmă, ceea ce își doresc părinții pentru proprii copii?

Politici educaționale „să nu fie!”

Temele educației sexuale și a „ideologiei de gen” au făcut parte din arsenalul discursiv anti-LGBT din perioada 2015-2018 de pregătire a referendumului constituțional, continuate în perioada următoare de aceiași actori instituționali aflați sub umbrela Coaliției pentru Familie/Platforma Împreună. Conform acestor „apărători ai valorilor tradiționale”, ambele ne-ar fi „vârâte pe gât” de Occidentul decadent și permisiv sexual cu scopul „pervertirii” copiilor, furtului „inocenței” acestora și al perturbării relației copil-părinte. Educația sexuală și numita ideologie de gen ar fi inseparabile: prima ar avea ca fundament ideologia al cărui scop belicos l-ar reprezenta negarea și ștergerea identităților biologice. Fetele ar risca să fie învățate la școală cum să devină băiat. Și viceversa. Ca rezultat direct, creația și Creatorul vor fi dați peste cap de această manipulare a însăși naturii umane. Chiar și denunțarea inegalităților de gen la care femeile sunt supuse devine problematică, dintr-o asemenea perspectivă. Atacarea Convenției de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor este pasul următor, în viziunea unora dintre vectorii importanți ai CpF, precum doctorul Pavel Chirilă:

„Dintotdeauna, sexul genetic se stabilește în momentul fecundării și nu pot parteneriatele propagandistice, nici teoria gender să decidă altfel.

Genetica ființei umane, unică și stabilă în veci, întemeiată pe genomul uman (identică la toți oamenii în proporție de 99,9%), evoluează în mediul biologic și social. Dacă omul încalcă sau corupe legile acestui leagăn al creației, pedeapsa nu întârzie, adică apar mutațiile genice – cauzatoare ale multor suferințe.“

„Să nu fie!“⁷

Presiunea de tip „să nu fie“ s-a materializat în parlament, prin două intervenții operate de legiuitor asupra legii educației naționale⁸ și legii drepturilor copiilor⁹ în vara anului 2020. Modificările legislative votate de parlament au ca scop eliminarea educației de gen/identitate de gen/educație sexuală prin înlocuirea educației sexuale cu „educația sanitară“. În cazul celei dintâi, ar trebui interzise „teoria sau opinia privind identitatea de gen“ în școli și în cadrul oricărui altor entități educaționale din România. Prin intermediul definiției legale de mai jos, ar fi fost practic interzise studiile de gen din România și orice formă de educație pe teme transgender de care ar fi putut beneficia studenții de la medicină, psihologie, sociologie sau drept :

„Art. 7 (l) În toate entitățile și instituțiile de învățământ și în toate spațiile alocate educației și formării profesionale, inclusiv în cadrul entităților

⁷ <http://bistritanews.ro/index.php?mod=article&cat=2&article=22300>

⁸ Propunere legislativă pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr.1/2011

⁹ Legea de modificare și completare a Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea dreptului copiilor

lor care asigură educație extrașcolară, sunt strict interzise:

e) activitățile care vizează răspândirea teoriei sau opiniei identității de gen, înțelegerea ca teoria sau opinia conform căreia genul este un concept diferit de sexul biologic și cele două nu înseamnă întotdeauna același lucru;“

Este de-a dreptul cinic ca legea care protejează drepturile copiilor să fie folosită în scopul vădit al restrângerii drepturilor acestora la informație și educație pe teme importante pentru sănătatea și identitatea lor. Este grav și inacceptabil ca legea educației naționale să devină un instrument îndreptat împotriva libertății de gândire, de exprimare și autonomie universitară.¹⁰ Utilizarea discursivă a drepturilor omului pentru a le disloca și a le da un sens contrar a devenit nota dominantă a tuturor mișcărilor anti-egalitate: drepturile copilului trebuie subordonate drepturilor părinților, accesul adolescenților și tinerilor la informații cu privire la orientare sexuală, gen, identitate de gen, sexualitate poate fi restricționat prin invocarea unor motive morale sau a libertății de religie, accesul femeilor la servicii de întrerupere a sarcinii în condițiile legii poate fi împiedicat sau restrâns în numele drepturilor copilului „nenăscut încă“ ori obiecțiunii de conștiință invocate de medici, egalitatea de gen și cea LGBT ar contravine tradițiilor și normelor tradiționale și nu pot fi „impuse“, prevenirea și combaterea limbajului urii afectând minorități etnice, religioase, sexuale ar dăuna libertății de exprimare. Deloc întâmplător, toate acestea au fost intens folosite de mașinăria de propagandă a Kremlinului și adapta-

¹⁰¹⁰ Curtea Constituțională a respins modificările aduse legii educației naționale în decembrie 2020.

te pentru diferite medii românești cu consimțământul și implicarea directă a Bisericii Ortodoxe Române și a diferitelor grupări religioase neoprotestante.

Distorsionarea drepturilor omului riscă să conducă la efecte concrete în termeni de legislație ori politici publice. Aceste mișcări anti-egalitate sunt cele care consideră că au mandat în a decide cine cu cine se poate căsători (și mai ales cine nu se poate căsători), cine are dreptul de a înfia și crește copii, cine poate avea acces la proceduri de reproducere umană asistată. În viziunea acestora, femeile însărcinate împotriva voinței lor au obligația să nască, accesul la contraceptive trebuie restrâns, educația sexuală e de redus la educația pentru abțință. Nu mai puțin important, legislația anti-discriminare și instituțiile egalității și nediscriminării ar trebui inactivate. Toate sunt văzute ca produse ale „sexomarxismului” și contribuie masiv și disproporționat la ruina „ordinii naturale”, așa cum a fost ea rânduită de Creator.

Ultima importantă inițiativă anti-egalitate este copiată fidel după legislația impusă de guvernul Viktor Orban și își are sursă mai îndepărtată legislația de blocare a „propagandei homosexuale” din Parlamentul Federației Ruse. Ea a fost propusă în decembrie 2021 de șapte parlamentari UDMR sau afiliați acestei formațiuni din Parlament¹¹ și a primit votul tacit al Senatului României în luna aprilie 2022. Ca multe dintre inițiativele anti-egalitate precedente, este una de *tip „anti”* (evident îndreptată împotriva grupului minoritar LGBT) și de *tip „parazit”* prin mutilarea legii drepturilor copilului (transformând-o într-o lege împotriva dreptului la informație și educație a copiilor și adolescenților). Diseminarea oricăror

¹¹ Benedek Zacharie, Biró Rozália-Ibolya, Gál Károly, Könczei Csaba, Kulcsár-Terza József-György, Seres Dénes, Zakarias Zoltán.

informații despre orientarea sexuală și identitate de gen în rândul minorilor trebuie interzisă, încearcă parlamentarii UDMR în cauză să convingă Parlamentul României.

În expunerea de motive a inițiatorilor, sunt menționate motivele cruciadei care-i motivează: suntem în pericol din cauza „teoriei de gen“, o nouă ideologie care atentează la „valorile tradiționale, bazate pe creștinism, și însuși nucleul de bază al societății, familia creștină.“¹² Cei mai vulnerabili la această situație de pericol național ar fi copiii: identitatea lor trebuie păstrată de la naștere până la vârsta de 18 ani, în timp ce educația lor sexuală ar trebui să revină „în primul rând părinților“. Copiii ar trebui feriți despre informații cu privire la LGBT echivalabile, în viziunea celor șapte parlamentari UDMR, cu abuzul, neglijarea, exploatarea și traficul, răpire, violență, pornografie. Cu un asemenea tip de legislație propusă, ne întoarcem la modelul de gândire penală din 1936: ceea ce ar ajunge la ochiul și urechile copilului pe teme LGBT poate fi considerat „scandal public“. Copilul trebuie protejat de orice ar putea fi interpretat ca „scandalos“ de către părinți, de la accesul la un site informativ, film, teatru, consiliere psihologică, consiliere în materia educației pentru sănătate, la festivaluri și prezențe publice ale acestei minorități considerate „dușmănoase“ și „periculoase“. Orice poate fi incriminat dintr-o asemenea perspectivă de gândire „pedagogică“, rezultatul fiind introducerea cenzurii: nimic nu trebuie să se strecoare în spațiul public din ceea ce ar putea ajunge ca informație la minori.

¹² <http://www.cdep.ro/proiecte/2022/200/40/3/em295.pdf>

Adolescenții sunt apărați de dreptul internațional

Dreptul internațional obligă statele „să respecte, să protejeze și să aducă la îndeplinire“ drepturile adolescenților. Tocmai pentru că adolescenții nu dispun încă de un statut de autoritate în rândul familiei, școlii sau a comunității, statul trebuie să le respecte și să le protejeze drepturile sexuale și reproductive. Mai ales însă, obligația statului e să nu le facă rău, ignorându-le sau chiar încălcându-le drepturile. Drepturile selectate aici sunt o sumarizare a celor mai importante recunoscute și protejate în cadrul Organizației Națiunilor Unite.

Dreptul la sănătate sexuală și reproductivă și dreptul la educație fără discriminare

Comitetul pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale afirmă că dreptul la sănătate sexuală și reproductivă, împreună cu dreptul la educație¹³ și dreptul la non-discriminare și egalitate între bărbați și femei,¹⁴ implică un drept la educație privind sexualitatea și reproducerea, care să fie complex, non-discriminatoriu, bazat pe dovezi, exact din punct de vedere științific și adecvat din punct de vedere al

¹³ Articolele 13 și 14 din Convenția Internațională referitoare la Drepturile Economice, Sociale și Culturale („PIDESC“), ratificată de România la data de 9 decembrie 1974.

¹⁴ Articolele 2(2) și 3 din ICESCR.

vârstei.¹⁵ Toți indivizii și toate grupurile, inclusiv adolescenții și tinerii, au dreptul la informații bazate pe dovezi cu privire la toate aspectele sănătății sexuale și reproductive.¹⁶

Astfel de informații trebuie transmise într-o manieră compatibilă cu nevoile individului și ale comunității, luând în considerare, de exemplu, vârsta, sexul, capacitatea lingvistică, nivelul de educație, dizabilitatea, orientarea sexuală, identitatea de gen și statutul intersexual.¹⁷ Statul român încalcă obligația de îndeplinire atunci când nu ia măsuri (inclusiv de natură legislativă) pentru a se asigura că informațiile exacte actualizate privind sănătatea sexuală și reproductivă sunt accesibile publicului și accesibile tuturor persoanelor, în formate adecvate și pentru a se asigura că toate instituțiile de învățământ integrează educația sexuală oferită imparțial și exact din punct de vedere științific, bazată pe dovezi, adecvată vârstei și cuprinzătoare, în planurile lor de învățământ.¹⁸

Libertatea de opinie și exprimare

Asigurarea și primirea unei educații sexuale fără teama de persecuție sunt protejate de libertatea de opinie și de exprimare în temeiul Articolului 19 din Convenția Internațională referitoare la Drepturile Civile și Politice („ICCPR“).¹⁹ Dreptul include libertatea absolută de a avea opinii de orice

¹⁵ E/C.12/GC/22, par. 9.

¹⁶ *Ibid.*, par. 18.

¹⁷ *Ibid.*, par. 19.

¹⁸ *Ibid.*, par. 63.

¹⁹ Convenția Internațională referitoare la Drepturile Civile și Politice („ICCPR“), ratificată de România în data de 9 decembrie 1974.

fel și interdicția absolută concurentă de a restricționa drepturile persoanelor pe baza opiniilor lor. Libertatea de exprimare, conform articolului 19 (2), include libertatea de a căuta, primi și transmite informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, fie verbal, fie în scris sau sub formă tipărită, ca artă sau prin orice alt mijloc la alegere.

Restricțiile împotriva drepturilor consacrate în Articolul 19 (2) trebuie să respecte cerințele prevăzute în Articolul 19 (3). Asta înseamnă că restricțiile trebuie să urmărească unul dintre obiectivele legitime enumerate în mod exhaustiv, trebuie să fie prevăzute de lege și trebuie să fie necesare și proporționale pentru a-și atinge funcția de protecție. Statul român nu poate demonstra că are nicio justificare pentru care restricționează accesul la informații și educație în această sferă. În ceea ce privește argumentele bazate pe morală, Comitetul pentru Drepturile Omului a afirmat, în general, că „acest motiv nu ar trebui utilizat pentru a proteja modalitățile în care este înțeleasă moralitatea, care derivă exclusiv dintr-o singură tradiție socială, filozofică sau religioasă și orice astfel de restricții trebuie înțelese prin prisma caracterului universal al drepturilor omului, al pluralismului și al principiului non-discriminării.”²⁰ Așadar, argumentele legate de morală nu pot fi acceptate atâta timp cât nu sunt compatibile cu alte drepturi protejate de legislația internațională privind drepturile omului, cum ar fi drepturile copilului, dreptul la sănătate, principiul egalității.

²⁰ CCPR/C/GC/37, par. 46.

Dreptul persoanei de a avea acces la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală pe care îl poate atinge

Articolul 12 (1) din ICESCR prevede că statele au recunoscut dreptul fiecărei persoane de a avea acces la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală pe care îl poate atinge. În Comentariul său general nr. 14, Comisia pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale interpretează dreptul la sănătate ca un drept inclusiv, care se extinde nu numai asupra asistenței medicale oportune și adecvate, ci și asupra accesului la educație și informații legate de sănătate, inclusiv cu privire la aspectele ce vizează sănătatea sexuală și reproductivă.²¹

În consecință, statul român are obligația de a se abține de la a cenzura, reține sau denatura în mod intenționat informațiile legate de sănătate, inclusiv cele referitoare la educația sexuală și altele de acest gen, precum și de a se abține de la a împiedica participarea oamenilor la chestiuni legate de sănătate.²² Obligațiile statului român includ și promovarea educației pentru sănătate, precum și campaniile de informare, în special în ceea ce privește sănătatea sexuală și reproductivă.²³

În Observațiile Finale din data de 9 decembrie 2014, Comisia pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale a solicitat României să adopte o strategie națională privind sănătatea sexuală și reproductivă, inclusiv punerea în aplicare a unui program cuprinzător și obligatoriu privind sănătatea

²¹ E/C.12/ 2000/4, par. 11.

²² *Ibid.*, par. 34.

²³ *Ibid.*, par. 36.

sexuală și reproductivă în școli.²⁴ Mai recent, ultimul Raport al Grupului de Lucru al Universal Periodic Review privind România (...) la recomandarea din paragraful 109.112, prevede: „Asigurați o educație sexuală cuprinzătoare și adecvată vârstei, inclusiv cu privire la prevenirea sarcinilor nedorite“,²⁵ recomandare care a fost acceptată de România.

Nediscriminarea și asigurarea drepturilor egale femeilor și fetelor

Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor („CEDAW“)²⁶ garantează dreptul femeilor și fetelor de a accesa informații educaționale specifice pentru a ajuta la asigurarea sănătății și bunăstării familiilor, inclusiv informații și sfaturi privind planificarea familială (Articolul 10 (h)). Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor a recomandat statelor să elaboreze și să introducă programe de învățământ obligatorii adecvate vârstei, bazate pe dovezi științifice, la toate nivelurile de educație, care să acopere informații cuprinzătoare privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive, pentru a reduce violența împotriva fetelor și femeilor asociate cu instituțiile de învățământ și cu școlarizarea, protejând astfel dreptul acestora de a fi tratate cu respect și demnitate.²⁷ În Recomandarea sa generală nr. 24, Comitetul recomandă în continuare Statelor-părți să pună perspectiva de gen în centrul tuturor politicilor și programelor care afectează sănătatea

²⁴ E/C.12/ROU/CO/3-5, par. 22.

²⁵ A/HRC/23/5.

²⁶ Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor („CEDAW“), ratificată de România la data de 7 ianuarie 1982.

²⁷ CEDAW/C/GC/36, par. 69 (i).

femeilor²⁸ și să asigure eliminarea tuturor barierelor din calea accesului femeilor la servicii de sănătate, educație și informații, inclusiv în domeniul sănătății sexuale și reproductive și, în special, să aloce resurse pentru programele adresate adolescenților în scopul prevenirii și tratării bolilor cu transmitere sexuală, inclusiv HIV/SIDA.²⁹

Educația în domeniul sănătății ca măsură cheie în combaterea violenței de gen

În Recomandarea sa generală nr. 35 privind violența bazată pe gen împotriva femeilor, actualizând recomandarea generală nr. 19, Comitetul privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor constată că, pentru a preveni violența bazată pe gen împotriva femeilor, statele ar trebui să asigure integrarea conținutului privind egalitatea de gen în programele de învățământ de la toate nivelurile de învățământ, atât publice, cât și private, încă din prima copilărie, și în programe educaționale ce adoptă o abordare prin prisma drepturilor omului.³⁰ Conținutul ar trebui să vizeze roluri stereotipe de gen și să promoveze valorile egalității de gen și ale non-discriminării, inclusiv masculinități nonviolente, și să asigure educație sexuală cuprinzătoare adecvată vârstei, bazată pe dovezi și corectă din punct de vedere științific pentru fete și băieți.³¹

În Observațiile Finale din data de 24 iulie 2017, Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor a recomandat României să introducă educație obligatorie

²⁸ A/54/38/Rev.1, par. 31 (a).

²⁹ *Ibid.*, par. 31 (b).

³⁰ CEDAW/C/GC/35, par. 35 (a).

³¹ *Ibid.*

adecvată vârstei privind sănătatea și drepturile sexuale și reproductive în programa școlară.³²

Accesul la educație pentru sănătate sexuală și reproductivă este un drept al copilului

Comitetul pentru Drepturile Copilului a subliniat că nu ar trebui să existe bariere în calea bunurilor, informațiilor și consilierii cu privire la drepturile de sănătate sexuală și reproductivă pentru toți copiii și că trebuie depuse eforturi speciale pentru a depăși barierele stigmatizării și ale fricii pe care le întâmpină, printre altele, adolescenții care fac parte din comunitatea LGBTI, pentru a avea acces la astfel de servicii.³³ Toți adolescenții ar trebui să aibă acces la servicii, informații și educație gratuite, confidentiale, adaptate vârstei lor și non-discriminatorii privind sănătatea sexuală și reproductivă, disponibile atât online, cât și fizic.³⁴

În consecință, România ar trebui să adopte politici cuprinzătoare de sănătate sexuală și reproductivă, sensibile la gen și sexualitate, pentru adolescenți, fără a exclude implicit anumite grupuri de adolescenți pentru că informația nu este relevantă pentru situația lor, ceea ce ar reprezenta discriminare.³⁵ În acest sens Comitetul pentru Drepturile Copilului, a menționat că educația pentru sănătate sexuală și reproductivă adecvată vârstei, cuprinzătoare și inclusivă, bazată pe dovezi științifice și standarde ale drepturilor omului și dezvoltată împreună cu adolescenții, ar trebui să facă parte din progra-

³² CEDAW/C/ROU/CO/7-8, par. 33 (b).

³³ CRC/C/GC/20, par. 60.

³⁴ *Ibid.*, Par. 59.

³⁵ *Ibid.*

ma școlară obligatorie și să ajungă și la adolescenții care nu merg la școală.³⁶

În Observațiile finale din data de 13 iulie 2017, Comitetul pentru Drepturile Copilului a îndemnat România să extindă domeniul de aplicare al Programului național de sănătate sexuală și reproductivă (2013-2017) și să ofere o educație cuprinzătoare, adecvată vârstei, privind sănătatea sexuală și reproductivă.³⁷

Mai mult, Înalțul Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului a recunoscut că limitarea sau obstrucționarea informațiilor legate de sexualitate sau utilizarea materialelor care conțin stereotipuri și prejudecăți pot contribui la violență și pot expune tinerii care sunt homosexuali, lesbiene, bisexuali și transgender („LGBT“) la riscuri de sănătate. Prin urmare, el a recomandat statelor să asigure o educație sexuală cuprinzătoare adecvată vârstei, deoarece face parte din dreptul la educație și poate fi un instrument pentru combaterea discriminării.³⁸

Situația specială a fetelor adolescente

Raportorul Special pentru dreptul fiecărei persoane de a avea acces la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală pe care îl poate atinge a subliniat faptul că lipsa accesului la servicii și informații sigure privind sănătatea reproductivă contribuie la faptul că fetele adolescente sunt printre cele mai expuse riscului de a muri sau de a suferi de leziuni grave sau pe viață asociate cu sarcinile timpurii și cu

³⁶ *Ibid.*, par. 61.

³⁷ CRC/C/ROU/CO/5, par. 36 (d).

³⁸ A/HRC/29/23, par. 57 și 79 (f); A/HRC/19/41, par. 61.

nașterea.³⁹ El a recomandat statelor să introducă măsuri pentru a sensibiliza adolescenții cu privire la drepturile lor la sănătatea sexuală și reproductivă și la servicii și bunuri la nivel de familie, școală și comunitate și a insistat asupra faptului că educația sexuală adecvată vârstei, cuprinzătoare și inclusivă, bazată pe dovezi științifice și pe drepturile omului ar trebui să facă parte din programa școlară obligatorie, acordând atenție deosebită relațiilor, sexualității, egalității și identității de gen și caracteristicilor sexelor, inclusiv identității de gen neconforme, capacității de a fi părinți responsabili și comportamentului sexual și prevenirii sarcinii timpurii și a infecțiilor cu transmitere sexuală.⁴⁰

De asemenea, Grupul de Lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor a scos în evidență necesitatea accesului la educație imparțială și de calitate, inclusiv educație sexuală cuprinzătoare bazată pe dovezi, pentru a asigura accesul la îngrijiri medicale.⁴¹ Grupul de Lucru a subliniat faptul că statele au obligația de a permite fluxul liber de informații despre problemele de sănătate, fără intervenția statului din motive morale sau de altă natură, și de a permite actorilor nestatali să disemineze informații, inclusiv referitoare la sexualitatea și serviciile de sănătate sexuală și reproductivă.⁴² Astfel, cu ocazia vizitei efectuate în România în anul 2020, Grupul de Lucru și-a exprimat îngrijorarea că nu există o strategie națională cuprinzătoare privind sănătatea sexuală și reproductivă în România și că există lacune semnificative în ceea ce privește educația sexuală. De aceea, a concluzionat că educația sexuală cuprinzătoare, bazată pe drepturile

³⁹ A/HRC/32/32, par. 5.

⁴⁰ *Ibid.*, par. 91.

⁴¹ A/HRC/32/44 par. 95.

⁴² *Ibid.*, par. 96.

omului și adecvată vârstei, trebuie urgent garantată tuturor copiilor.

Toate aceste standarde de drepturile omului sunt obligatorii pentru România în urma ratificării convențiilor internaționale din care fac parte și au fost supuse atenției Guvernului României de șase raportori ONU într-o scrisoare publică adresată în 11 septembrie 2020: Raportorul special pentru dreptul la educație, Raportorul special privind promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, Raportorul special privind dreptul oricărei persoane la accesul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală, Expertul independent privind protecția împotriva violenței și discriminării bazate pe orientarea sexuală și identitatea de gen, Raportorul special privind violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acesteia, Președintele-raportor al Grupului de Lucru pentru discriminarea femeilor și fetelor.

